

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО
СЕРЕДОВИЩА ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ**

Збарський Василь Кузьмич

д. е. н., професор, професор
кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі,
Національний університет
Біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

Кальченко Сергій Володимирович

д. е. н., професор, професор
кафедри бізнес-консалтингу
та міжнародного туризму,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
м. Мелітополь, Україна

Газуда Сергій Михайлович,

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
туристичного і готельно-ресторанного бізнесу
Ужгородського торговельно-економічного
інституту КНТЕУ
м. Ужгород, Україна

В процесі дослідження розглянуто теоретико-практичні підходи до формування інституційного середовища в межах розвитку туристичної індустрії, ведення туристичного бізнесу. Виявлено особливості сучасного стану та тенденції розвитку сфери надання туристичних і рекреаційних послуг на національному рівні, розглянуто основні проблеми та сформульовано пріоритетні напрями їх вирішення. Виокремлено підходи до активізації потенційних можливостей розвитку території у напрямі формування туристичного бізнес-середовища.

Ключові слова: інституційне середовище, індустрія туризму, туристичні й рекреаційні послуги, туристичний бізнес

Вступ. Формування ефективного функціонування туристичної індустрії, зокрема надання туристичних і рекреаційних послуг нині набуває актуальності. Розширення потенційних можливостей розвитку зазначеної сфери окреслює пріоритети як національного, так і регіонального рівнів. Туристична індустрія, зокрема ведення туристичного бізнесу є орієнтиром соціально-економічного розвитку країни та її регіонів, виокремлює конкурентні їх позиції. З огляду на світовий досвід, індустрія туризму формує імідж будь якої держави за рахунок залучення іноземних туристів, збільшення кількості туристичних відвідувань. Водночас ефективне функціонування досліджуваної сфери зумовлюється необхідністю його належного інституційного забезпечення.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних та практичних підходів до формування інституційного забезпечення розвитку туристичної індустрії з метою підвищення її конкурентоспроможності.

Матеріали і методи. В процесі дослідження теоретичні і практичні підходи розглянуто в контексті формування інституційної економіки, інституційного забезпечення конкурентних переваг розвитку туристичного бізнесу, надання туристичних послуг й функціонування індустрії туризму в цілому. Методом комплексного підходу окреслено необхідність формування інституційного середовища для забезпечення розвитку сфери екологічного туризму, що стане вагомим поштовхом до розширення можливостей розвитку „зеленої економіки”. На основі абстрактно-логічного узагальнення досліджуваної тематики окреслено підходи до активізації позиції державних інститутів в обґрунтуванні перспектив розвитку сфери туризму, передусім з огляду на сучасну ситуацію викликану пандемією коронавірусу. Зазначене зумовлює необхідність посилення дієвості інституційних структур до забезпечення ефективного функціонування суб’єктів туристичного бізнесу.

Результати і обговорення. Туристичний бізнес як і туристична індустрія в цілому, взаємозумовлюються процесом створення й реалізації туристичного продукту, що комплексно поєднує різноманітність туристичних послуг для задоволення потреб споживача. Ефективність його функціонування й розвитку

залежить від можливості адаптації до сучасних умов і викликів як на глобальному, так і національному рівнях. Під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів відбувається взаємодія відносин між споживачем та виробником туристичного продукту. Вагомий вплив на розвиток зазначених відносин справляє сучасний стан соціального розвитку держави, окремого регіону чи території, культурно-історичні та освітні надбання місцевих мешканців тощо.

Наукова спільнота акцентує увагу на необхідності інституційного забезпечення індустрії туризму окреслюючи його вагомість в складних умовах функціонування суб'єктів господарювання. Формування інституційної економіки на основі врахування традицій та звичаїв, як основи суспільного розвитку зазначає В. Гамільтон [1]. Інституційне забезпечення конкурентоспроможного функціонування галузевих напрямів, зокрема „зеленої економіки” як складових загального національного господарського механізму досліджувала Р. Szyja [2]. Водночас йде процес цифровізації економіки, посилюється роль інформаційних ресурсів, як факторів, ступінь ефективності використання яких, як вважає Д. Бел, визначає характер конкурентоспроможності на національному, регіональному й локальному рівнях [3]. При цьому важливого значення набуває формування дієвої системи управлінських відносин, про що наголошує Дж. Гелбрейт, відмічаючи факт поступового переходу повноважень при прийнятті рішень від формальних керівників (власників) до фактичних виконавців – фахівців, представників техноструктури [4]. В розвитку туристичної індустрії вагоме місце належить широко затребуваним, в сучасних умовах пандемії (Covid-19), видам екологічного туризму, зокрема зеленого, аграрного, сільського тощо, в межах яких надання послуг може відбуватися в основному на свіжому повітрі. Так, специфіку забезпечення конкурентоспроможного розвитку сфери зеленого туризму на рівні сільських громад досліджували J. Grynchuk й I. Romaniuk [5], функціонування сімейних аграрних формувань у сфері зеленої економіки розглянуто R. Remeikienė і L. Gasparėnienė [6]. Необхідність формування інституційного середовища туристичної індустрії як на національному, так і

регіональному рівні обґрунтували Ю. Кирилов та В. Грановська [7, с. 45].

Дослідженням підтверджено посилення процесу актуалізації формування інституційного забезпечення сфери туризму і рекреації, надання рекреаційних і туристичних послуг. Нині в Україні, з огляду на потреби споживача вітчизняного туристичного продукту, відбувається активізація розвитку туристичної індустрії, формується індустрія розваг зумовлюючи інтерес як підприємців, так й інвесторів.

Водночас в умовах протидії пандемії (Covid-19) в глобальному масштабі виникає необхідність об'єднання зусиль і вироблення єдиного механізму врегулювання проблемних питань розвитку сфери туризму і рекреації. Зумовлюється потреба у розширенні можливостей для забезпечення формування дієвого бізнес-середовища, встановлення міжнародних комерційних зв'язків, спрощення процедур перетину кордонів, розширення клієнтської бази, залучення інвестиційних ресурсів, задіяння інноваційно-інформаційних технологій тощо. У контексті відміченого доцільним є активізувати позицію державних інститутів з метою підтримки туристичної сфери як на національному, так і регіональному рівнях. В зазначеному напрямі потрібно окреслити результативні підходи до перспектив розвитку досліджуваної сфери, зокрема розширення туристичних і рекреаційних послуг, передусім на основі дистанційної форми реалізації туристичного продукту, що спричинено впливом пандемії і переорієнтацією споживача на внутрішній ринок; актуалізація екологічного (зеленого) туризму з його різновидами – сільським, аграрним, що сприятиме розвитку сільської місцевості; забезпечення конкурентних переваг формування й розвитку національної індустрії туризму й гостинності. Крім цього, доцільним є розширення інфраструктурного, інформаційного, кадрового забезпечення, задіяння інноваційного спрямування розвитку сфери туристичного бізнесу на основі кластеризаційного підходу.

Висновки. Дослідженням підтверджено необхідність формування дієвого інституційного середовища з метою розвитку й підвищення рівня конкурентоспроможності сфери туристичної індустрії. Зумовлюється потреба в

поєднанні зусиль всіх учасників процесу формування ефективного бізнес-середовища у сфері перспективного розвитку туристичної індустрії, надання туристичних і рекреаційних послуг, створення якісного туристичного продукту до потреб споживачів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Hamilton W. Institution // Encyclopedia of the Social Sciences [Text]. 1932. Vol. 73. P. 560-595.
2. Szyja, P. (2016). The Role of the State in Creating Green Economy. *Oeconomia Copernicana*, 7(2), 207-222.
3. Бел Д. Прихід постіндустріального суспільства URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/bell.html> (Дата звернення 30 серпня 2021 р.)
4. Galbraith J.K. The New Industrial State. Harmondsworth, UK : Penguin, 1967. 2ded. 1972, 4th ed. 1985 (references are to the 2d edition unless stated).
5. Grynchuk, J., Romaniuk, I. (2018). Development of rural green tourism in the regions of Ukraine on the basis of European integration. *Baltic Journal of Economic Studies Vol. 4, No. 4, 100-105*.
6. Remeikienė, R., & Gasparėnienė, L. (2017). Green farming development opportunities: the case of Lithuania. *Oeconomia Copernicana*, 8(3), 401–416.
7. Кирилов Ю.Є., Грановська В.Г., Алещенко Л.О. Формування конкурентних переваг суб'єктів туристичної галузі// Економіка АПК. 2020. № 5 С. 45.